

МІНІСТЕРСТВО
КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ
І МИСТЕЦТВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Всеукраїнської науково-
практичної конференції
Київського національного
університету культури
і мистецтв

**ДИЗАЙН-ОСВІТА ЯК
ГАЛУЗЬ КРЕАТИВНИХ
ІНДУСТРІЙ**

18-19 квітня 2019 року
Київ, Україна

УДК 76 + 655.533 + 391]: 316.77 (06)
В410

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету культури і мистецтв
(Протокол № 51 від 8.04.19)

Редакційна колегія:
Н. С. Удріс-Бородавко
А. Г. Болтенков
О. П. Чистіков

Дизайн-освіта як галузь креативних індустрій: матер. Всеукр.
наук.-практ. конф., 18-19 квітня 2019 р. / МК України, Київ. нац. ун-т
к-ри і мист; редкол.: Удріс-Бородавко Н., Болтенков А., Чистіков О. –
К.: КНУКіМ, 2019. – 275 с.

УДК 76 + 655.533 + 391]: 316.77 (06)
В410

© Автори публікацій, 2019

© Київський національний університет культури і мистецтв, 2019

Олена Конопліна ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ СЕРЕДОВИЩА АРАБСЬКИХ КРАЇН	150
Юлія Шеменьова МУРАЛ-АРТ ЙОРДАНІЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО АРАБСЬКОГО МИСТЕЦТВА	157
Владислав Клівак ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ЛАНДШАФТНОГО СЕРЕДОВИЩА У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	165
Олексій Дубовий, Володимир Дубовий ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК ОЗДОРОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ І ЕЛЕМЕНТ ГОСТИННОСТІ.....	169
Наталія Харкова ДО ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	174
Богдан Бараняк ЛЕТТЕРИНГ У ДИЗАЙНІ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА	179
Марина Вороніна ГЕНЕРАЦІЯ НОВИХ КОСТЮМНИХ ФОРМ ЗА ДОПОМОГОЮ СИМЕТРІЇ	185
Ірина Чуботіна ТРАНСФОРМАЦІЯ ЧОЛОВІЧОГО КОСТЮМУ В УКРАЇНІ 1960 – 1970-Х РР.: ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	190
Ірина Удріс ІЛЮСТРАЦІЯ МОДИ ХХ СТОЛІТТЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЦЕСУ	194

УДК 75.052 (5-15) «20»

МУРАЛ-АРТ ЙОРДАНІЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО АРАБСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Шеменьова Юлія Володимирівна
аспірантка кафедри
образотворчого мистецтва
Інституту мистецтв Київського
університету ім. Бориса Грінченка
ORCID ID 0000-0003-0570-3613

Ключові слова: стріт-арт, мурал-арт, райтер, йорданське мистецтво.

За останні десятиліття все більш відчутно зростає увага до розвитку художньої культури країн Арабського Сходу, котрі, як і західноєвропейські держави, обертають напрямок розвитку мистецтва на поширення муралів. На відміну від графіті-творів Європи, стінописи йорданських міст у своєму роді є неповторюваними, оскільки наразі репрезентують унікальне явище немусульманського арабського мистецтва, в якому немає жорсткої заборони на зображення людини.

Синтез традиційного й інноваційного підходів у мистецтві країн Арабського Сходу надає стріт-арту Йорданії рис національної самобутності, унікальності та неповторного східного колориту. На сьогодні європейський постпостмодерн майстерно сполучається з класичними арабо-мусульманськими традиціями, створюючи певну синтетичну платформу, спрямовану на розвиток територій, раніше не запліднених персоніфікованим мистецьким екшеном.

Так, культурна самобутність мистецтва Йорданського Хашімітського Королівства виступає певною реакцією на результат змін цивілізацій, які населяли землі у доісламський період. Ві-

домі з них – єгиптяни (2300–1900 pp. до н.е.), гіксоси (1900–1500 pp. до н.е.), кочові племена-амунітів (1200 pp. до н.е.), вавилоняни (VIII–VI ст. до н.е.), перси (VI–IV ст. до н.е.), греки (332 p. до н.е. – 63 p. н.е.), римляни (64–324 pp. до н.е.) та візантійці (324–640 pp. н.е.).

При цьому, з одного боку світ йорданського мистецтва нерозривно переплітається з традиціями ісламської культури й уявленням про Всесвіт, яке почало свій масовий розквіт ще у VII ст. З іншого – тут здавна знаходилось осердя християнства, що накладає на місцеву художню культуру свій відбиток. В результаті боротьби з впливом попередніх цивілізацій на культуру, іслам викорінив іконічні й антропоморфні зображення богів та активно поширив застосування чистих кольорів, створивши власну колірну семантику.

Власне в силу цих обставин, традиції ісламського мистецтва на цих теренах прямо й опосередковано пов'язані з ідеологічною основою культури й цивілізаційного розвитку інших семітських народів, зокрема, юдеїв, а також християн та друзів. Відповідно на землях Йорданії виник своєрідний історико-культурний феномен арабо-мусульманського мистецтва у зорових наративах. При цьому присутність у ньому зображень людей та всіх живих істот – це скоріше всього філософія християн, оскільки ісламська релігія заборонила зображати Аллаха й поклонятися будь-яким зображенням, які належали до сфери образного та божественного.

Оскільки у догматах ісламу світло вже не співвідноситься з образами творця, воно стає оптичним феноменом, створеним природою. Таким чином в арабо-мусульманській культурі воно має декілька іпостасей: сонце, місяць, ранок, зорі, ніч і, власне, саме світло. Крім того відрізняється і символ темряви. Вона не протиставляється світлу, а знаходиться з ним у причинному вза-

емозв'язку. При цьому головним виражальними засобом мистецтва мусульманського світу виступає колір.

Що стосується його семантики, то першим основним кольором в ісламі вважається білий, котрий трактується, як символ святості й гідності. Другим – виступає жовтий, як символ Всесвіту, сонця, золота, нетлінності й радості. Третій основний колір – червоний, він причетний до світла. На відміну від біблійної символіки, де червоний символізував жорстокість і гріховність, в ісламі – це позитивний знак – сонце, вогонь і кров, як ознака життя, краси і сильних емоцій [3].

Особливого значення надають блакитному кольору та вважають найбільш сприятливим, адже він асоціюється з чистим небом і водою, є символом спокою і добробуту. Таким чином, поєднання вищезначених кольорів виступає «абеткою для неписьмених», ще у ранніх формах ісламо-арабського орнаменту. Зокрема, арабесках, являє собою складний лінійно-геометричний візерунок, побудований на математично точному поєднанні елементів. Так, остання спочатку включала лише рослинні мотиви, з часом митці почали вплітати в її загальну композицію і написи – аяти.

Витоки сучасного мистецького образу йорданських міст та країни в цілому, беруть свій початок ще з 1930-х років, а саме від пори, коли невелика кількість художників знайшла прихисток у столиці Йорданії місті Аммані. Вони поклали початок розвитку йорданського руху сучасного мистецтва.

З-поміж них відомі митці, серед яких Халід Хрейс, Набіль Ше-хадех, Ясір Дувайк, Махмуд Таха та Азіз Амора. Вони віднайшли своєрідне йорданське художнє вираження та відстоювали власну арабську ідентичність. У другій половині ХХ століття митці з Північної Африки та Азії обернули арабську каліграфію на один із наймасовіших сучасних художніх рухів даного регіону – «Hurufiyah»,

який у різноманітних проявах поширився на території країни [1]. Таким чином з'явився новий спосіб вираження ідей та поглядів митців через каліграфію – графіті. Власне до останнього митці поступово починають долучати образну складову, створюючи все більше загадкових стінописів.

Сьогодні окремі ансамблі йорданських міст – це «полотно із бетонних стін», для комунікації з нащадками. Стінописи тутешніх поселень насичені сюжетами, що відображають місцеві традиції. Сучасні райтери намагаються створити «новий» образ міста, при цьому прагнуть зберегти національну ідентичність, не відкидаючи знакову колірну символіку. Насамперед, у творчості художників переважають образи мусульманського населення, арабських чоловіків та жінок, що ще 15–20 років тому побачити в арабських містах було б нечувано. При цьому іконографія зображень мусульманських жінок має свою специфіку. Зазвичай художники змальовують останніх з напівзакритим обличчям, або з відкритим, проте, із закритими очима аби вшанувати релігійні почуття мусульман (рис 1-2) [2].

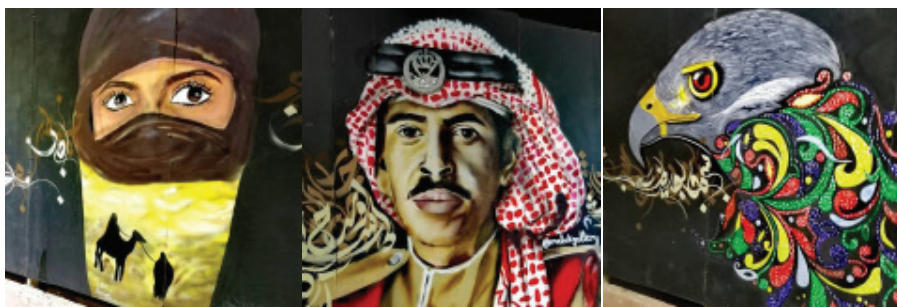

Рис. 1. Графіті в м. Акаба. Невідомий автор. Початок XXI століття

Яскравим прикладом руху до створення образу «нового міста» є мурал «Вигнання» австралійського райтера Fintan Magee. А саме – створений ним образ молодої дівчини, що ніби розривається між двома світами. Її зображення на передньому плані дивиться назовні на невизначене майбутнє, а її фонове відображення – на світ, який вона залишила позаду (рис. 3) [4].

Рис. 2. Joel Bergner. Мурал у с. Заатарі. 2013-2014.

Рис. 3. Fintan Magee. Вигнання. 2016.

Водночас, прикладом «руху вперед» та боротьби за гендерну рівність на даних територіях можемо вважати стінопис «Створіть рівність» від португальського художника Кевіна Ледо. У зазначеному сюжеті автор підкреслює важливе значення співпраці між чоловіками і жінками у процесі боротьби за розширення прав і можливостей жінок у країнах мусульманського віросповідання (рис. 4) [6]. У цьому контексті варто уважити мурал «Сила» / із зображенням йорданської жінки у символічній монохромно-золотавій гамі від англійського художника Джонатана Дарбі. Слід підкреслити той факт, що мурал створений на будівлі у поселенні Харджа, котра є місцем публічних зустрічей йорданських та палестинських жінок [5].

Рис. 4. Кевін Ледо. Створить рівність. 2017.

Синтез йорданського, палестинського та черкеського фольклору є у стінописі художника з Лівану Язана Халавані «Пластичний манекен і гібридна фольклорна сукня». Певна річ, мурал-арт Йорданії рухається «в ногу з цивілізацією», хоч і повільніше ніж в Європі. Важливою особливістю творчості художників на цих територіях є висвітлення значимих історичних подій, одна з яких – Велике арабське повстання 1916–1918 рр., що дало основу утворення незалежних арабських держав, а саме Йорданського Хашимітського Королівства. Вагоме значення цієї події підкреслено у сюжеті муралу «100 років», створеному на стіні поліцейського відділу столиці Йорданії м. Аммана, художником Сухаїбом Атаром та Шерміном Савалхом (рис. 5).

Рис. 5. Suhaib Attar. Shermine Sawalha. 100 років. 2016.

«Я роблю все, що можу, де я є, і з тим що у мене є» – такий особливий заклик несе стінопис у м. Мафрак, що є спільною роботою художника Herakut і місцевих дітей. Гасло цінувати своє і бути там де ти є, розвиватись і жити у тому що є, місцева молодь присвячує всім жителям даних територій (рис. 6) [4].

Рис. 6. Herakut. Я роблю все, що можу, де я є, і з тим що у мене є. 2017.

Отже, аналізуючи вище згадані мурали, варто, перш за все, говорити про їх національну самобутність. Закцентувавши увагу на особливості віросповідання та культурних цінностей населення даних територій, можемо зазначити що названі твори мають різну міру і характер глибини сюжетно-тематичної складової. Внаслідок цього формується сучасна модель стріт-арту Йорданії XXI століття, де узагальненість традиційного таїнновачінногопідходівсталаоднієюзістотних чинниківупобудові асоціацій до образу національної самосвідомості населення.

Список використаних джерел:

1. Аль Равашдех Самер. Феномен естетичного у традиційному мистецтві та дизайні Йорданії. Вісник ЛНАМ. 2018. Вип. 35, С. 159–167.
2. На улицах Акабы в Иордании. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sen-semilia.livejournal.com/2310122.html>. – Загл. с экрана. – Дата обращения: 04.10.2018 р.
3. Символика кольору в Ісламі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.culturemass.ru/lemas-459-1.html>. – Наза з екрана. – Дата звернення 25.03.2019 р.
4. Discover Jordan: Top 8 Beautiful Walls in Jordan . – [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.red-bull.com/mea-en/discover-8-beautiful-walls-in-jordan>. – Title from the screen. – Last access 07 April 2019
5. Jonathan Darby's Street Art Murals Inspire Jordan's Women . – [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.graffitistreet.com/jonathan-darbys-street-art-murals-inspire-jordans-women-2016>. – Title from the screen. – Last access 07 April 2019
6. Kevin Ledo. – [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.kevinledo.com>. – Title from the screen. – Last access 06 April 2019